

OPPRØR I SØR-SUDAN

To år etter at Sør-Sudan ble selvstendig er kamper mellom flere etniske grupper i ferd med å rive landet i stykker. I Jonglei-provinsen øst i landet er titusenvis av mennesker på flukt.



Regjeringen har tatt kontroll over regions-hovedstaden PiBOR. Mellom jordhyttene har soldatene satt opp sine våpen. Mange frykter blodbad om opprørerne angriper.



I juli oppdaget FN-soldater 4000 Lou Nuer som marsjerte mot murle-områdene. SPLA har blitt anklaget for å forsyne dem med våpen. I møte med tusener av opprørere er det lite de 500 utplasserte FN-soldatene kan gjøre.

Av **Katarina Höije** (tekst) og **Camille Lepage** (foto)

I byen **Manyathing** bærer nesten alle innbyggerne våpen. Her har rebellene i Yau Yau geriljaen slått leir, mens de venter på at regnet skal gi seg og de kan fortsette kampene mot regjeringsstyrkene i Sudan People Liberation Army (SPLA). Det er en merkelig våpenhvile der vilkårene bestemmes av om soldatene kan følge de leirete stiene og krysse de fuktige myrene. Byen der rebellene holder til er ikke mer enn et par runde leirhytter med tak av strå, samlet rundt en liten markeds-plass der kvinnene selger tørkede grønnsaker, krydder og sukkerdrick i grelle plastikkspann.

– Jeg vil gi mitt folk bedre levevilkår og beskytte dem mot maktmisbruk fra Juba, sier rebelleleder David Yau Yau. Han sier den etniske folkegruppen han tilhører, murle-befolkningen, blir marginalisert og undertrykt av myndighetene i Sør-Sudan.

– Det er kanskje ikke tale om etnisk rensing, men at mange av overgrepene retter seg mot murle-befolkningen, og at det er regjeringssoldater som står bak, er det ingen vil om, sier menneskerettighetsaktivist Peter Gazuli.

Stilte til valg

To år etter at Sør-Sudan ble selvstendig kjemper

frigjøringshelt og president Salva Kiir med å holde landet samlet. Etniske konflikter og infrastruktur som er ødelagt etter 20 år med krig, gjør oppgaven vanskelig. Ingen steder er problemene større enn i Jonglei-provinsen, øst i landet. Her er 80 prosent av befolkningen analfabeter, 9 av 10 veier mangler asfalt og forvandles til leire i regntiden. Kampene raser mellom ulike etniske grupper og det rapporteres om enkelte tilfeller av rene massakre.

På kartet er Jonglei på størrelse med Bangladesh. Et vidstrakt område av sump og myr som oversvømmes av vann hvert år når regnet kommer. De fleste som bor her er jordbrukere eller nomader som gjeter buskapsen sin.

I 2010 stilte murle-lederen David Yau Yau opp i regionsvalget i Jonglei. Det endte med nederlag for Yau Yau, som beskyldte majoriteten for valgfusk. I stedet for å finne seg i nederlaget ledet han samme år et opprør mot SPLA, en kamp han gikk seirende ut av. Litt senere gikk han med på våpenhvile, men freden mellom partene varte ikke lenge. De siste to årene har han ledet et nytt opprør mot Sør-Sudans regjering. Det kan framstå som en kamp for å forbedre den marginaliserte murle-befolkningens levekår. Men opprørernes

I Jonglei provinsen er alle grupper bevæpnet. Våpen finnes i overflod etter 20 år med selvstendighetskrig. Mange mener Sudan forsyner opprørene i Jonglei med våpen for å svekke sentralmyndighetene i Sør-Sudan.

endelige mål er uklart. Diplomater i Sør-Sudans hovedstad Juba tror selvstendighet for en del av Pibor, et slags reservat for murle-befolkningen innenfor Jonglei, er Yau Yaus egentlige mål. Andre mener det handler om større interesser, som underliggende støtte fra Sør-Sudans nemesis i nord, Sudan, eller rettigheter til olje som kan finnes i regionen.

Mennesker forsvinner

Uavhengig av hva som er målene til Yau Yau-rebellene er det liten tvil om at murle-befolkningen lenge har vært undertrykt. En ny rapport fra Human Rights Watch dokumenterer flere tilfeller der SPLA har brent ned landsbyer og drept sivile, kvinner og barn. Regionens tidligere guvernør virker ikke å ta påstandene særlig alvorlig. I en uttalelse skal han ha sagt at om murle-befolkningen føler seg truet i Jonglei, kan de gjerne flytte andre steder.

På Peter Gazuli sitt kontor i Juba henger malingen i store flak fra veggene.

– Når byer tømmes av folk og mennesker forsvinner sporløst, så finnes det all grunn til å være urolig, sier han. Han er selv del av murle-befolkningen og har brukt de siste to årene på å dokumentere overgrepene.

– Det finnes klare forbindelser mellom det som skjer i Jonglei og politikere i Juba, sier han. Menneskerettighetsaktivisten mener samarbeidsklimaet i hovedstaden har blitt verre. Hver kveld, når solen går ned over halvferdige høyhus og små

leirhytter, setter militæret opp sine vegsperinger. Flere hjelpearbeidere og diplomater forteller at de har blitt arrestert og tatt inn til tåmelange avhør.

– President Salva Kiir skjerper kontrollen foran valget om to år, sier Gazuli.

Krig om kyr og land

Under innflygningen til Pibor, områder der murle-befolkningen kjemper for større uavhengighet, kan man se regionens viktigste inntektskilde – de langhårede kuene, som hvite flekker midt i det grønne. I Jonglei er buskapen tegn på rik-

dom. En kvinnes verdi avgjøres ut i fra hvor mange kyr beileren er villig til å betale for henne. Men de verdifulle dyrene, som beiter i buskene utenfor byene, er også en kilde til konflikt. I mange år har innbyggerne i regionen stjålet buskap fra hverandre. Stridene står mellom tre ulike grupper, Murle, Lou Nuer og Dinka. Før var gruppene bevæpnet med og bare nevene og enkle spyd. Men de siste årene har flere og flere gått over til å sloss med automatvåpen. Våpnene finnes i overflod, etter de mange årene med frigjøringskamp mot Sudan.

Kyrene representerer makt og rikdom og er lette å stjele. Det som tidligere var nærmest for en sport å regne, har nå utviklet seg til voldsomme kamper. Den ene gruppen hevner den andre, og kvinner og barn blir ofte tatt med som en del av byttet når mennene drar ut for å stjele kyr.

Volden kulminerte i juli da et tusentalls Lou Nuer, bevæpnet med Kalasjnikov, braket sammen med Yau Yau-rebellene. Hundrevis av mennesker mistet livet og nesten 100 000 rømte ut i ødemarka for å komme seg unna. Andre tok seg over grensene til Uganda, Kenya og Etiopia. Hele byer



En kvinnes verdi avgjøres ut i fra hvor mange kyr beileren er villig til å betale for henne.

Det er mindre enn en måned siden to kvinner ble skutt på markedet i Pibor. FNs matvareprogram har stanset distribusjonen av mat og mange sultet.

Hjelpeorganisasjonene har registrert 28 000 internflyktninger som trenger mat, vann og sykehjelp.

ble tømt for innbyggere. De som overlevde vitner om at soldatene i SPLA, som egentlig skal beskytte sivilbefolkningen, deltok i angrepene. Nesten ingen av flyktningene har hatt mulighet til å ta seg helt til Juba. Mange gjemmer seg fremdeles ute i de øde våtmarksområdene.

FN kan ikke hjelpe

Thalano Kolen mister to av sine barn da soldater angrep landsbyen hennes, Lilot.

– Soldatene fulgte etter oss i dagevis. De har fortsatt leir i landsbyen vår, forteller hun. Hun har flyktet inn til regionshovedstaden Pibor, i håp om å skaffe mat til sine gjenværende fem barn. Ektemannen har hun ikke sett noe til siden de flyktet.

Thalano sier det er vanskelig å skille rebelene fra regeringssoldatene. Begge grupper bærer ofte de samme grønne uniformene.

500 soldater har FN utstasjonert i Sør-Sudan for å hjelpe. Men det er langt ifra nok til å beskytte de sivile. For et halvt år siden ble et av FN-helikoptrene skutt ned over Jonglei. Flere FN-soldater er drept av separatister. Nå er sikkerhetsrutinene skjerpet. Når FN-helikoptre flyr til risikoområdene i Jonglei er det alltid en SPLA-offiser ombord.

Slik har FN gjort seg avhengig av en av partene i konflikten, mener kritikerne. Hjelpearbeidet kompliseres.

– Det er et krav fra pilotene, sier FNs spesialutsending i Juba, Hilde Frafjord Johnsen.

Hjelpeorganisasjonene har registrert 28 000 internflyktninger som trenger mat, vann og sykehjelp. Men så lenge ingen kan garantere for hjelpearbeidernes sikkerhet kan ikke FNs matvareprogram fly inn sekker med ris, mais og durra.

– Jeg ser soldatene i blå hjelmer som passerer på veiene og spør meg hva de kan gjøre for å hjelpe meg og barna, sier Thalano Kolen.

– Jeg vil ha skole, sykehus og veier. Jeg vil ikke at sønnene mine skal slippe å sloss mot ryver. Alt vi vil ha i Sør-Sudan er fred, sier hun.

– FN-organisasjonene og de humanitære aktørene vil gjerne gjøre mer, men savner ressurser for å møte behovene, sier Frafjord Johnsen.

Svart framtid

Marsjen til og fra slagmarken tok tre uker. Kampene pågikk i en uke.

– Vi var fire gutter, noen ikke eldre enn 12, 13 år, som byttet på å bære våpnene og skyte på fienden, sier James Nier Ajaccio. Lukten av leire



Mange murle-kvinner
oppeker markedet i Pibor
i håp om at det deles ut
mat. Men rasjonene er
små. Krigshandlingene
har tvunget mange av
dem til å søke tilflukt på
markene utenfor byer og
tettsteder.





Gutter fra byen Yuai i Uror-området, er tilbake etter kamper med Yau-Yau-rebellene i Pibor-området. Mange av de som har deltatt i kampene er ikke eldre enn 12, 13 år. De er trette, men glade for å være i live.

og våt halm blander seg med osen fra maten i den lille leirhytta. Det er første gang på over fem måneder at moren hans lager mat til James og lillebroren. I gryten som putrer over bålet, koker hun en grøt av durra, mais og bønner, vanlig føde for befolkningen i Jonglei.

– Det er bare noen dager siden vi sloss mot buskapstjuver fra murle-stammen og Yau Yau rebellene, sier James fra tresengen der han hviler ut sammen med sin bror. For ham og lillebroren, Tomes Reat Pajock, er slike kamper ikke uvanlig. I byene i Jonglei som mangler både arbeidsplasser og skoler, der gjeting av buskap er den eneste inntektskilden, lærer guttene seg fort å sloss for stammen sin og for dyrene sine.

Den skjøre tresengen knirker når James vrir seg for å finne en behagelig stilling. Han fortsetter:

– Jeg har vært i kamper flere ganger. Min bror har alltid vært for ung. For ham var det første gang, men antakelig ikke den siste.

– Jer er glad for å være hjemme nå, men jeg savner vennene mine som døde i kampene. For oss ungdommer finnes det ikke annet å gjøre enn å vente på neste slag. Forhåpentligvis blir



FAKTA:

Konflikten i Jonglei

- Titusener av mennesker er på flukt i Jonglei-provinsen i Sør-Sudan.
- Kampene står i hovedsak mellom de etniske gruppene Murle og Lou Nue, og handler om rettigheter til kveg og beitemark.
- Deler av murle-befolkningen sto på Sudan sin side, da Sør-Sudan kjempet for selvstendighet. De beskyldes for å motta våpen fra Khartoum.
- Den rivaliserende folkegruppen, Lou Nue, får våpen fra regjeringsstyrkene i SPLA.
- Det rapporteres om massaker mot Murle.
- FN har liten oversikt over kampene i provinsen.

der ikke flere kamper før neste år, mumler han, mens han tygger på grøten.

Juba vil forhandle

– Vi vil løsrive oss fra Sør-Sudan. Målet er selvstyre for murle-folket, sier Yau Yau-rebellen Simon best. Han er en lang, tynn gutt med tunge øyeblikk. Så blir han trøtt og orker ikke svare på flere spørsmål.

– Du får prate med generalen, sier han og vifter avvissende med hånden.

David Yau Yau har slått leir like utenfor Manyathing. Her overvåker opprørs soldatene sine posisjoner mot SPLA på den andre siden av elva. Elva flyter hele vegen fra Pibor.

Yau Yau vil gjerne prate om kampen for bedre vilkår for murle-befolkningen. Men akkurat hva det innebærer og hvor langt han er villig til å gå for å nå sitt mål, vil han ikke diskutere.

– Juba vil forhandle. Det viser at vi har overtaket. Dessuten har vi befolkningens støtte, sier han kort.

Samtidig som han fører kamp mot regjeringen i Juba, faller Jonglei-regionen sammen under

Hjelpearbeidet i Jonglei er komplisert. Mange byer og landsbyer er overtatt av ulike opprørsgrupper. Ofte må hjelpeorganisasjonene forhandle med opprørene for å kunne få lov til å dele ut mat til sivilbefolkningen.



For oss ungdommer finnes det ikke annet å gjøre enn å vente på neste slag.

James Nier Ajaccio

vekten av etniske konflikter. Veger, skoler og sykehus eksisterer nesten ikke.

– Jonglei kommer aldri til å utvikle seg om rebellene ikke legger ned våpnene, sier tidligere Yau Yau-tilhenger, nå SPLA-offiser, James Kumrin.

– Jonglei trenger utvikling og mer ressurser. Det får vi bare gjennom samarbeide med regjeringen i Juba, sier han.

I skogen utenfor byen forsøker Thalano Kolen å berge seg så godt hun kan.

– Det fins alltid måter å overleve på. Vi lever på frukt, blader og røtter som vi finner på markene. Men jeg er urolig for barna mine. De er ikke vant med å leve under åpen himmel og blir syke av maten jeg gir dem, sier hun.

I april truer Sudan med å stoppe all tilførsel av olje til Sør-Sudan. Da hadde grenseforhandlingene mellom de landene brutt sammen. Trusselen om å stenge oljeforsyningen henger hele tiden over regjeringen i Juba, konstaterer Ine Måreng, ministerråd på den norske ambassaden i Sør-Sudan.

– Sør-Sudan er helt avhengig av inntektene fra oljen. En ny stenging vil være helt ødeleggende for landet, sier hun.

I september var president Salva Kiir på offisielt besøk i Sudan. Da ble han enig med Sudans president, Omar al-Bashir, om at Sør-Sudan fortsatt skulle få eksportere olje via rørledningene som går gjennom Sudan. ■

Oversatt av Erik Martiniusson